

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΖΩΗΣ ΚΑΠΛΑΝΗΣ

Μιά καταπληκτική σταδιοδρομία. Από φτωχό χωριατέπυλο, από γαϊδουρελάτης, από ζυλοκέπες, πάμπλουτος έμπερος. Ο Ζώης μένει έρρανος. Η σκληρότης της μητρικής του. Άστεγος και πεινασμένος στα Γιάννενα. Ο άγαθός Γιαννιώτης έμπερος. Ο Ζώης βοηθός στην κερζία του άφεντικου του. Συγκινητικά επεισόδια. Η δίψα του για τη μάθησι. Μιά ευγενική χειρονομία του Γιαννιώτη γουναρμέμερα. Ο Ζώης ως έμπερος. Αι πρόεδει του. Ο θάνατός του, κλπ.κλπ.

Ένας από τους μεγαλειότερους έθνικούς ευεργέτας είνε και ο Ζώης Καπλάνης, ο όποιος ίδρυσε άρκετά φιλανθρωπικά καταστήματα και παρέχεε άπολο σε πολλές δυστυχισμένες ύπόφεξις. Ο Καπλάνης γεννήθηκε το 1736 από χωριό Γραμμένο της Ήπειρου, λίγο πιο άνω από τ' Ιωάννινα. Όταν άπέθανε η μητέρα του, ο πατέρας του πήρε δεύτερη γυναίκα. Σε λίγον όμως καιρό ο μικρός Ζώης έμεινε ορφανός άπό τόν πατέρα, με την ύποχρέωσι να συντηρη τόν φατό του και τή μηριά του. Για να τή βγάλη πέρα, άναγκάστηκε να νοικιάση τόν γάδορο ενός γειτονός του, να πηγαίνη κάθε μέρα στο γειτονικό δάσος Μεγάλογγο, να κόβη ξύλα και να τή μεταφέρει με τόν ζωο του στα Γιάννενα για πούλημα. Φαίνεται όμως ότι τή κέρδη του άπ' τή δουλειά αυτή δεν έπαρκοσαν για τή συντήρησι τού Ζώη και τής μηριάς του, γιατί στο τέλος ή άσπλαχνή στή των έδιωξε άπ' τόν σπίτι. Τό δυστυχισμένο παιδί μη έχοντας πού άλλού να καταφύγη, τράβηξε για τή Γιάννενα, όπου έφτασε κατά τή ξημερώματα. Πεινσός, μά δεν είχε καθόλο χρομάτια για ν' αγοράση λίγο ψωμί. Άποσάσιμος λοιπόν να κοιμηθή νησιτικό. Έπρεπε όμως συγκρούσος να βρή κάποιο μέρος για να πλαγιάση. Άφου σκέφθηκε κάμψοση ώρα πήρε θάρρος και μπηξε σ' ένα χάνι. Πήγε ίσα στο Γιαννιώτη χαντζή και τόν παρακάλεσε θερμά, με τρεμάμενη φωνή, να τόν άφιση να περάση εκεί τή νύχτα του, μά εκίνους τόν έδιωξε με άσχημο τρόπο. Είχε νηστώσει πια κι ο δυστυχισμένος ο Ζώης γινόσε άσποια μέσα στον δρομήσι της πόλεως, με τήν άτελεισία στην καρ-

χούς τήν άδεια του, έδωσε τόν λιχνάο και πήγε να τού άνοιξη. Μόλις είδε τόν κείο του, γονάτισε μπροστά τόν και τού έξομολογήθηκε με όλη του τήν ελικρίνεια τή συμβάνει, τόν παρακάλεσε δέ συγχώρος να τού συγχωρήση τόν μεγάλο του σφάλμα. Έκείνος τόν άκουσε προσεχτικά κ' έφινε χωρίς να πη τίποτε. Ο δυστυχισμένος ο Ζώης δέν μπόρεσε να κοιμηθή όλη τή νύχτα, γιατί ήταν βέβαιος πός ο κείος τ' ή θα τόν έδιωγε τήν άλλη μέρα.

Όταν έξημέρωσε, ο οικοδεσπότης έστειλε να φωνάξουν τόν μικρό βοηθό τού μαγειρο, ο όποιος παρουσιάστηκε μπροστά τού τρώσαντα. Ο κείος τού όμισε τόν καθησάσασ άμείσως λέγοντάς του :

— Άφου έχεις τόσο ξηλο, παιδί μου, για να μάθης γράμματα, σέ παίρνω από σήμερα πούλληλο στο καστήριμά μου. Εκεί θα σου μάθω άρκετός καιρός για να μελετάς.

Άρημονήσαμε να ποιμε πός ο εσπλαχνικός αυτός νοικοκύρης τών Ιωαννίνων κατεσκεύασε και πούλοισι γόνους. Η δουλειά του Ζώη στο γουναράδο ήταν να μοιράει κάθε Δευτέρα τις γόνους, πηγαίνοντάς τες στα σπίτια των γουναζών που τις έρωθιαν και παίρνοντάς τες άπ' εκεί κάθε Σάββατο, άφου πήθρινε τήν άμοιβή τού ραφιατος. Είχε όμως ανάγκη και από άλλα βιβλία ο Ζώης, άλλα τού έλειπαν τή αναγκαία χρομάτια για να τ' αγοράση. Γι' αυτό λοιπόν, κάπιασε Δευτέρα, άφου μοίρασε όλες τις άλλες γόνους στα σπίτια, κράτησε μά να τή φάγη ο ίδιος, με τόν σκοπο ν' αγοράση βιβλία να τή χρομάτια που θα κερδίσε άπ' τόν ράφιμό της. Για να μη ζημιώση μάλιστα στην περίπτωση αυτή τόν κείο του, άγόρασε με δική του λεπτά τή κερία που θα χρησιμοποιούσε τις νύχτες στην εργασία του. Μιά νύχτα όμως ο οικοδεσπότης τόν έανάτασε εκεί που έρωαβε τή γυναίκα κ' άφου άκουσε τις έξηγήσεις τού τρωαγμένου πούλληλου του, άντι να τόν έπυληξη, τού έδωσε τή δικαίωμα άπ' εκείνη τήν ημέρα να μελετά βιβλία όπου θέλει, είτε στο κατήστημα, είτε στο σπίτι, χωρίς να άποχολείται καθόλο με άλλη δουλειά. Τού άπεσέη μάλιστα ότι θα τού έκανόνεσε τόν μισθό ανάλογο με τήν έπιμέλεια που θα έδειγνε στα μαθήματα του. Ο Καπλάνης πια άποσώθηκε με όλη του τήν ψυχή στα γράμματα κ' έμιασε όσα του χρειαζόνταν να διευθινή μόνος τόν έμπορικό κατήστημα, χωρίς έννοιασε στο διάστημα αυτό να παραμελή τή σφαιρότητα τού κείου του. Άργότερα ο Κατζή Νίκος (αυτό ήταν τόν όνομα τού μεγαλοεταροδου προστάτου τού) τόν έκαμε συνεταιρο τόν στην έπιχείρησι, τήν όποία σέ λίγο καιρό τήν μετέφερασε στο Βουκουρεστί.

Στα 1768 ο Καπλάνης, ο όποιος έκανε ταχτικά ταξείδια χάρην τού έμποριό του, έφινε για τή Νίτζα της Ρωσίας και μετά τρία χρόνια έγκατεστάθη στη Μόσχη μαζί με τόν σύντροφό του. Όταν άργότερα διελέθη ή έταρεία του, ο Καπλάνης έξαπολοφόδωσε να δουλέψη για δικό του λογαριασμό και άτόχους άρκετή περιουσία. Μά από τις πρώτες φροντίδες τού κατόν αυτού ήταν ν' αγοράση ένα οικοπέδο στα Ιωάννινα και να χρίση τήν όμογενή σχολή, που τήν έπαύσασε με βιβλιοθήκη και με εργαλεία φυσικής πειραματικής χάρην τών άτόχων μαθητών, ο όποιοι θα φοιτοσαν εκεί δωρεάν.

Ο Καπλάνης άπέθανε τ' Δεκεμβριο τού 1856 κα όλη του σχεδόν τήν περιουσία, ή όποία άπετέλειτο από 50 πκαίους κιλιάδες ρούβλια της εποχής εκείνης, τήν διεθέσε άπτό αγαθοεργών σχολών.

Αυτή είναι ή ιστορία τού Ζώη Καπλάνη, τού φτωχού, άστεγου Ήπειώτη, πού με τή φιλοτιμία του και τή φιλελεύθερά του, τήν έξυπνάδα του και τήν ένεργητικότητα τού κατώφθουσε να γίνει πάμπλουτος και τήν πατρίδα του να ευεργετήση.

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΠΙΠΤΕΛΜΑΤΑ

— Έγω τέσσερα παιδιά και καθένα τους ζή μ' ένα άπ' τή τέσσερα στοιχεία τής φύσεως.

- Τί έννοιασε μ' αυτό ;
- Έξηγοΐμα. Ο πρώτος ζή με τή φωτιά : Είνε μηχανογράφος. Ο δεύτερος ζή με τόν νερό : Είνε ναυτικός. Ο τρίτος ζή με τόν χώμα : Είνε γεωργός.
- Και ο τέτατος πού ζή με τόν άέρα, τί δουλειά κάνει ;
- Άπλοδύτατα, είνε ποιητής !..

διά του. Καθός περπατούσε, είδε ένα μεγάλο σπίτι μ' ένα μαζού χαράτσι. Τρώποσε λοιπόν κάπο άπ' τή χαράτσι αυτό και σφάλισε τή βλέφαρά του στενάζοντας. "Οή τή νύχτα όμως δέν μπόρεσε να κλείση μάτι, γιατί κοντά στην πείνα έχοταν τώρα να προστεθή και τόν τσοιχερό κέρδο. Μόλις κατά τή χρομάτια τόν πήρε ο ύπνος. Σε λίγο ο ιδιοκτήτης τού σπιτιού βγαίνοντας για να πάη στην εκκλησία είδε έξω άπ' τήν πόρτα του τόν Ζώη να κοιμάται χωρίς κανένα σκέπασμα κα παραξενεύτηκε. Πήγε κοντά του, τόν έζήτησε και τόν ρώτησε, τί τού συμβάνει και κοιμάται ηεσοστρατός. Ο Ζώης τότε του διηγήθηκε με δάκρυα όλη τή θλιβερή ιστορία του. Ο καλός άφρονας συγκίνηθηκε πολύ από τήν ιστορία τού παιδιού αυτού, φώναξε άμείσως στους ύπηρετες του και τούς διατάξε να τόν πάρουν μέσα στο σπίτι και να τού δώσουν φαγητό και κρεβάτι να κοιμηθή. Γνωρίζοντας άργότερα άπ' τή εκκλησία ρώτησε τόν μικρό Ζώη αν δέχεται να μείνη σπτι του για να βοηθή τόν μαγειρο του. Ο μικρός δέχτηκε με χαρά τή φέσι αυτή και ανέλαβε άμείσως με ξηλο τή καθήκοντά του. Έπειδή όμως ή δουλειά αυτή τόν άποσώφουσε μονάχα τήν ημέρα, στενοχωριόταν γιατί δέν είχε τί να κάνει τή νύχτα. Τότε με μερικά φιλδοφρομάτια πού τού είχαν δώσει, άγόρασε κάμψοσα βιβλία κ' όταν οι ύπηρετες έφεραν να κοιμηθούν, κλεινόταν στο μαγειρο και διαβάσε ως τή μεσάνυχτα. Μιά νύχτα όμως ο οικοδεσπότης έτυχε να περάση άργά έξω άπ' τόν μαγειρο κ' είδε φως μέσα. Νομίζοντας ότι είχαν ξεσάσει να σθώσουν τόν λιχνάο οι ύπηρετες, έσπευξε τήν πόρτα, μά είδε πός ήταν κλεισμένη από μέσα. Ο Ζώης, φοβισμένος μήπως τόν μάλισση τόν άφεντικό του πού έκαμ τόν λάο,

πόν ή άνηθήτε τήν αγάτη πού σας προσέφερο...
— Δέν τή άνοιχαι, είτε με γλυκό τρόπο. Ποτέ μου δέν τή άνοιχηκα. Ήμουν άπλόως έμφυλακτική. Αν έσεις μ' άγαπήσατε από τή πρώτη στιγμή πού με είδατε, κ' έγω σας αγάτησα άργότερα, μά δέν τολμούσα να σας τόν πώ...

Η εύτυχία μου ήταν απεριόριστη. Έπιασα με συγκίνησι τή χείρα της και άρχισα να τή φιλο. Η Λάουρα όμως μου έδειξε τήν κάμψοση τού νεκρού... Η αλήθεια είνε ότι τόν έχω ξεσάσει. Ήταν τή νεύτα, πού άδιαφορούνασε για τόν θάνατο, δέν λογάριάζαν παρά μόνο τή χαρά κα τήν εύτυχία.

Γι' αυτό, πριν μπουκε στήν κάμαρα τού νεκρού, σκέψαμε ο ένας κοντά στον άλλο και φιληθήκαμε θερμά στο στόμα.

Έπειτα πήγαμε κοντά στο νεκροκρεβάτο, γονάτισαμε και άρχισαμε να προσευχόμενα, κρατημένοι σφιχτά από τή χείρα...

